

Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma

Aynur Pala¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin empati kurma düzeylerini ortaya koymak ve empati düzeylerin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Araştırma grubunu Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği lisans programlarındaki 1. ve 4. sınıf öğrencisi olan toplam 464 öğrenci oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının 212'si (%45.7) kadın, 252'si (%54.3) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 21.31'dir. Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak 20 maddelik likert tipi Empatik Eğilim Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda, çalışma grubundaki öğretmen adaylarının empati kurma düzeylerinin ortalaması 3.5 bulunmuştur. Bu düzeyin öğrencilerin ekonomik durumu, lisans programı ve kitap okuma sıklığına göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Empati, Öğretmen Adayı.

A Research on the Levels of Empathy of Prospective Teachers

Abstract

The purpose of this research is to determine the levels of empathy of prospective teachers in terms of their department, gender, economic level, grade level and frequency of reading books (excluding text books). The research group consisted of 464 students (252 men, 212 women) at Celal Bayar University Faculty of Education. The mean age of all participants was 21.31 years of age. Forty-six percent of the sample were female and fifty-three male. Descriptive method was used for this research. For gathering data, Empatic Tendency Scale (Dökmen, 1988) and Personal Information Form was used. The results showed that emphatic levels of student were moderately. Statistical comparisons revealed that there was statistically significant difference in levels of empathy of prospective teachers according to their department, economic level and frequency of reading, excluding text books.

Keywords: Empathy, Prospective Teacher.

¹ Yrd. Doç.Dr, Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Manisa. E-posta: aynur_pala@yahoo.com

Giriş

Empati nedir? Empati” anlamına gelen “einfülung” kelimesi ilk kez 1880’lerde Rudolph Lotz ve Wilhelm Wund tarafından kullanılmıştır. Empati, kişinin bir iletişim esnasında, kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakarak duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamaya çalışması ve duyarlı bir yaklaşım içinde olmasıdır. Diğer bir deyişle, empati başka bir kişinin iç dünyasında düşünebilme, hissedebilme, duygu ve düşüncelerine karşılık verebilme olarak da düşünülebilir. Empati, duygusal olarak kendimizi başkalarının yerine koyabilme kapasitesi olduğu için öncelikle kendi duygularımızı tanıma gereği vardır. Ancak, belli başlı bir duyguyu hiç hissetmeyen bir kişinin bu duyguyu anlaması zor olabilir. Öneğin, eli yanmayan birinin yanık acısını, isyan ve savunma gibi duyguları hissetmeyen kişilerin bu duyguları anlamaları kolay olmayabilir. Bu durum hem acı hem de zevk duyguları için geçerlidir.

Hoffman’a (1978) göre insanlar kendilerine benzer insanlarla empati kurmada daha istekli ve başarılı olmaktadır. Özellikle, daha fazla birlikte olan, kültür ve yaşam koşulları benzer kişilerin empati kurabilme isteği ve olasılığı daha fazladır.

“Empati” ile “duyarlılık” önemli ölçüde birbiriyle ilişkilidir. Duyarlı insanların başkalarının duygularını fark etme ve onlar gibi hissetme olasılığının fazla olduğu bilinmektedir.

Empati kurmanın avantajları: İletişim becerilerinin içinde empati kurabilme önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü insanoğlu duygularının fark edilme ihtiyacını çok derin olarak hissetmektedir. Empatinin yokluğunda insanların sizin ihtiyaç, duygu ve hislerinizi göz önüne alma ihtimali azalmaktadır. Empati kurmanın kişiye kazandırdığı bazı avantajları şöyle sıralayabiliriz. (Goleman, 2003; Stein & Book, 2003. Aktaran: Tuyan ve Beceren 2005).

- Empati, bilişsel, ahlaki gelişim ve psikolojik sağlık için önemli bir beceridir.
- Empati, insanlar arasındaki ilişki ve açıklığı ifade etmektedir.
- Empati, ilişkilerin, iletişimin artmasına ve çatışmaların çözüme kavuşmasına yardımcı olur.
- Empati ile ev ve iş hayatında başarılı olma şansı artmaktadır.
- Empati kişinin farklı olan ya da başka kültürden gelen insanlarla iyi geçinilmesini sağlar.

Empati kurmanın avantajları olduğu kadar zorlukları da vardır. Empati, zihinsel, duygusal ve ruhsal bir disiplindir ve sabır gerektirmektedir. Bazı insanlar, “empati beni yoruyor”, “başka kişiler için empati kurarsam, ailem için bir şey kalmayacak”, “yeterince eğitilmiş değilim” gibi sebeplerle empati kurmaktan kaçınmaktadırlar.

“Empati” öğretilir ve öğrenilebilir mi?

Önceleri empati doğuştan bir yetenek olarak görülmekte iken, günümüz yazar ve eğitimcileri empatik iletişimi öğretilir ve öğrenilebilir bir beceri olarak görmektedirler. Levine (2006) çoğu insanın empatiyi bir karakter özelliği olarak düşündüğünü, gerçekte ise empatinin okullarda öğretililecek ve öğretilmesi

gerekten bir sosyal beceri olduğunu belirtmektedir. Plomin (1990) ise eş ikizlerin empatik tepkilerde eş ikiz olmayanlara göre daha fazla benzer empatik tepkiler gösterdiklerini belirterek empatinin genetik ile ilgili olduğunu öne sürmektedir.

Formal eğitim sistemindeki eğitim programları daha çok bilişsel yeterlilik ve rasyonel düşünme üzerinde yoğunlaşmakta ve duyguların öğrenilmesi ihmal edilmektedir. Aslında, günümüz dünyasında sağlıklı, güçlü ve başarılı olabilmek için yabancılarla çalışma yeteneği, toleranslı olma, farklılıklara saygı gösterme ve yapıcı bir tutumla çatışmaları çözme becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu ise empatik tutum geliştirmekle mümkün olabilmektedir. Öğretmenlik mesleği diğer bazı mesleklerle karşılaştırıldığında, daha fazla empatik duygunun gelişmiş olmasını gerektirmektedir. Çünkü öğretmenlerin önemli rollerinden belki de en önemlisi, öğrencilerle ilgilenerek, empatik ilişkiler kurarak, onların kişisel dünyalarına girerek olumlu ve güvenli bir sınıf atmosferi yaratmaktır. Ancak böyle bir ortamda öğrencinin öğrenmeye aktif katılarak başarısının ve olumlu tutumlarının gelişmesi beklenebilir. Öğrenciler öğretmenlerince duygularının önemsendiğini fark ettiklerinde kendilerine değer verildiğini hissederek mutlu olurken, bunun tersi durumda öğrenciler kendilerine değer verilmediği hissine kapılmaktadırlar.

Öğrencilerin duygularını ve bakış açılarını kavrayabilen öğretmenler, öğrencilerinin gereksinimlerini anlayabilir ve karşılamaya çaba gösterebilirler. Böylece, öğrenciler öğrenmeye, yaratıcılığa ve paylaşma üzerinde yoğunlaşabilirler. Ayrıca, duygusal yakınlık, öğretmenin öğrenmeyi arttıran veya kısıtlayan gizli faktörleri keşfetmesini sağlar. Cooper'e (2002) göre empati kuramayan öğretmenler, öğrencilerin duygularını ihmal ederek önemli ölçüde bütün gruba, konuya ve programa yoğunlaşarak onların motivasyonlarının kaybolmasına neden olmaktadır.

Wilson ve Kneisl (1988) empatik anlayış olmadan kişilerin duygusal dünyalarına girmenin mümkün olamayacağını ve gerçek anlamda bir yardım yapılamayacağını belirtmektedirler. Öğretmenlerin öğrencilere yardım etmesi gereği çok açık olduğundan öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerinde daha sağlıklı iletişim kurmak için empatik iletişimi bir tutum haline getirmesi gerekmektedir.

Araştırmalar akademik başarının %50'sinin geleneksel zekâ, kalanının ise sosyal ve duygusal zekâyâ dayalı olduğunu göstermektedir (Liff, 2003). Bonner ve Bonner (1984), öğrencinin empatik anlayışı ile notları arasında önemli bir ilişki bulmuşlardır. Dolayısıyla, ailede ve okullarda empati eğitiminin verilmesinde yarar görülmektedir.

Empatik sınıf atmosferinin oluşturulduğu bir ortamda yer olan birey; gelişmeye daha açık, savunmasız, daha sosyal ve yapıcı olur. Böylece birey kendini daha güvenli bir ortamda hissederek istedik davranışlar gösterecektir. Bu ortamdan yoksun geleneksel eğitim anlayışının hüküm sürdüğü sınıflarda öğrenci hep bir başkasının istediği birileri olmaya çalışacak, bu da mümkün olmadığı için öğrenci sınıf ortamında bulunmaktan zevk almayacak, ruhsal dengesi bozulacak, okulu itici, katı kuralların sergilendiği bir yer olarak görüp işi savsaklayacak ve sonuçta

başarısız olacaktır. Başarısız olan öğrenci başarısızlığı kabullenerek, sorumsuz ve üretken olmayan bir birey olacaktır (Özgan, 1999, 3).

“Öğrencinin kendisini doğru anlaması ve doğru ifade edebilmesi için empatik anlayışın sergilendiği empatik sınıf ortamının ihtiyaç vardır. Empatik sınıf anlayışının baskın olduğu bir sınıfta öğretmenin, öğrencileri kendi bakış açısı doğrultusunda yönlendirmeden, kendi subjektif dünyasındaki görüşlerini öğrencilere empoze etmeden her bir öğrenciyi olduğu gibi içtenlikle kabul etmesi gerekir”(Murat, Özgan ve Aslantaş, 2005) ifadesi de öğretmenlerin empatik davranış sergilemeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

Dökmen (2005), Yağmurlu ile yaptığı söyleşisinde “Anlamadan sevgi olmaz, gelişmez. Anlarsanız zaten seversiniz. Bunun için empati kurmak gerekir” ifadesini kullanmıştır. Öğretmenin de öğrencilerini sevmesi ve anlaması gerektiği düşünüldüğünde, öğretmenlerin empati kurmalarının bir gereklilik olduğu açıkça görülebilir.

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının empati kurma becerilerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda bu çalışmada öğretmen adaylarının empati düzeylerinin ekonomik durum, ders kitabı dışında kitap okuma sıklığı, cinsiyet, lisans programı, sınıf (1. ve 4. sınıf), doğdukları ve en uzun yaşadıkları bölge, ailede birlikte yaşanan kişi sayısı ve yapısı (çekirdek, geniş, parçalanmış), anne-baba yaş ve eğitim durumu gibi değişkenlere göre fark gösterip göstermediği incelenmiştir.

Yöntem

Bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Bu çalışma ile var olan bir durum betimlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2005-2006 öğretim yılı Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler, Türkçe, Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği lisans programlarından küme örnekleme yoluyla seçilen 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin bazı özelliklere göre dağılımı aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 212’i (% 45.7) kadın, 252’si (%54.3) erkektir. 211’i (% 45.5) birinci sınıf, 253’ü (%54.5) ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Çalışma grubu öğrencilerinin yaş ortalaması 21.31’dir.

Tablo: 1. Çalışma Grubu Öğrencilerin Lisans Programlarına Göre Dağılımı

Lisans Programı	n	%
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	96	20.7
Türkçe Öğretmenliği	101	21.8
Fen Bilgisi Öğretmenliği	132	28.4
Sınıf Öğretmenliği	135	29.1
Toplam	464	100

Tablo: 2. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Ekonomik Durum	n	%
Çok iyi	6	1.3
İyi	111	23.9
Orta	318	68.5
Kötü	26	5.2
Çok kötü	3	0.6
Toplam	464	100

Tablo: 3. Çalışma Grubu Öğretmen Adaylarının Ders Kitapları Dışında Kitap Okuma Sıklığına Göre Dağılımı

Kitap Okuma Sıklığı	n	%
Kitap okumam	27	5.8
Nadiren	76	16.4
Arada bir	188	40.5
Her fırsatta	173	37.3
Toplam	464	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Dökmen (1988) tarafından geliştirilen toplam 20 madde içeren “Empatik Eğilim Ölçeği” ve “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır (Ek:1). Empati kurma ile ilgili 20 madde, 5’li likert sistemi ile puanlanmıştır. Bu ölçekte “Bana hiç uygun değil”, “Bana pek uygun değil”, “Kararsızım”, “Bana oldukça uygun ” ve “Bana tamamen uygun ” şeklinde 5 cevap seçeneği yer almıştır. Bu seçenekler, 1 ile 5 arasında değer taşımaktadır. Olumlu bir empati cümlesi için yapılan puanlama 5-1 arasında sıralanmaktadır. Olumsuz bir empati cümlesi için ise puanlar, ters kodlanmış olup 1-5 arasında sıralanmıştır. Empatik Eğilim Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik katsayısı .91 bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach Alpha formülü kullanılmıştır. Buna göre ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.73 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı 2006-2007 öğretim yılında çalışma grubu kapsamındaki öğrencilere ders saatleri sonunda verilmiş ve öğrenciler anketi doldurduktan sonra araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS programı kullanılarak aritmetik ortalama, standart sapma, ranj, maksimum ve minimum puanların hesaplanması, t testi ve ANOVA gibi istatistiksel analizler yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde incelenen değişkenler ile ilgili olarak toplanan verilerin istatistiksel analizi yapılarak bu analizler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin empati

kurma düzeylerinin aritmetik ortalamaları hesaplanıp en yüksekte en düşüğe doğru sıralanması Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo: 4. Çalışma Grubu Öğrencilerin Empati Kurma Düzeylerinin Sorulara Göre Aritmetik Ortalamaları

Empati Derecesi	Soru No	Soru	Ortalama
1	17	Bir yakınım dardımı anlatmak beni rahatlatır.	3.92
2	18	Genellikle hayatımdan memnunum.	3.92
3	19	Yakınlarım sık sık bana dertlerini anlatırlar.	3.90
4	7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.	3.82
5	4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlanmış ayrılırlar.	3.81
6	1	Çok sayıda dostum var.	3.77
7	5	Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	3.76
8	20	Genellikle keyfim yerindedir.	3.73
9	9	Çevrede çok sevilen bir insanım.	3.72
10	10	Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.	3.70
11	16	Girişken bir insanım.	3.68
12	14	Genellikle insanlara güvenirim.	3.50
13	11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.	3.39
14	3	Sıklıkla kendimi yalnız hissederim	3.33
15	6	Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.	3.26
16	2	Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır.	3.12
17	13	Sinirli bir insanım.	3.03
18	8	Birisi ile tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşır.	3.02
19	15	İnsanlar tam olarak beni anlamıyorlar.	3.01
20	12	İnsanların çoğu bencildir.	2.73
Testin tümü iç.			70.09

Öğrencilerin empati kurma düzeylerine ait aritmetik ortalama 5 üzerinden 3.5’tir (70.09:20=3.5). Öğrenci cevaplarına göre öğrencilerin empati kurma becerilerinden en yüksek puana sahip oldukları üç özellik; “Bir yakınım dardımı anlatmak beni rahatlatır”, “ Genellikle hayatımdan memnunum”, “Yakınlarım sık sık bana dertlerini anlatırlar” olduğu görülmektedir. Öğrencilerin empati kurma becerilerinden en düşük puana sahip oldukları üç özellik ise : “Birisi ile tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşırım”, “İnsanlar tam olarak beni anlamıyorlar.”, “İnsanların çoğu bencildir.”

Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin empati kurma düzeylerinin lisans programlarına göre fark gösterip göstermediği ile ilgili F testi sonuçları Tablo 5’de sunulmaktadır.

Tablo.5. Lisans Programlarına Göre Toplam Empati Kurma Düzeyleri Arasındaki Fark İçin F Testi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	906.279	3	302.93	3.749	0.011*
Gruplar içi	36983.911	459	80.575		
Toplam	37890.190	462			

p<.01

Tablo 5’de görüldüğü gibi, gruplar arasındaki anlamlı farklılık için F değeri “3.749” bulunmuştur ve F değeri yaklaşık olarak 0.011 düzeyinde anlamlıdır. Bu

ise öğrencilerin lisans programlarına göre empati kurma düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla Least Square Difference (LSD) testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Lisans Programları Açısından Empati Kurma Becerileri Arasındaki Fark için LSD Testi

Lisans Programları		Ortalamalar Arasındaki Fark	p
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Türkçe Öğretmenliği	2.03	0.112
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Fen Bilgisi Öğretmenliği	3.64*	0.003
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Sınıf Öğretmenliği	3.41*	0.005
Türkçe Öğretmenliği	Fen Bilgisi Öğretmenliği	1.60	0.176
Türkçe Öğretmenliği	Sınıf Öğretmenliği	1.37	0.245
Fen Bilgisi Öğretmenliği	Sınıf Öğretmenliği	-0.23	0.833

p<.01

Tablo 6’daki bulgular, alpha 0,05 düzeyinde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programındaki öğrencilerin empati kurma düzeyinin anlamlı olarak Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği lisans programı öğrencilerinden farklı olduğunu göstermektedir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programları dışındaki lisans programları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 6’da görüldüğü gibi, aritmetik ortalamalar arasındaki farklar Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lehinedir. Örneğin, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin empati kurma becerilerine ait aritmetik ortalama, Fen Bilgisi Öğretmenliğinden 3.6 puan, Sınıf Öğretmenliğinden 3.41 puan daha fazladır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında okuyan öğrencilerin empati kurma becerilerine ait aritmetik ortalama, diğer lisans programların aritmetik ortalamasından daha yüksektir.

Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin empati kurma düzeylerinin ailenin ekonomik durumuna göre fark gösterip göstermediği ile ilgili F testi sonuçları Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Toplam Empati Kurma Düzeyleri Arasındaki Fark İçin F Testi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2010.475	4	502.619	6.416	.000*
Gruplar içi	35879.715	458	78.340		
Toplam	37890.190	462			

p<.01

Tablo 7’de görüldüğü gibi, gruplar arasındaki anlamlı farklılık için F değeri “6.416” bulunmuştur ve F değeri yaklaşık olarak 0.000 düzeyinde anlamlıdır. Bu ise öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre empati kurma düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla Least Square Difference (LSD) testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ailenin Ekonomik Durumu Açısından Empati Kurma Becerileri Arasındaki Fark için LSD Testi

Ekonomik Durum		Ortalamalar arası fark	p
İyi	Orta	3.2742*	0.001
İyi	Kötü	8.9769*	0.000
Orta	Kötü	5.7027*	0.002

p<.01

Tablo 8'deki bulgular, öğrencilerin ailelerinin ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin empati kurma düzeyinin anlamlı olarak ekonomik durumu, orta ve kötü olanlara göre, orta olanların da kötü olanlara göre farklı olduğunu göstermektedir. Görüldüğü gibi aritmetik ortalamalar arasındaki farklar ekonomik durum iyiye doğru gittikçe empati kurma becerileri de artmaktadır.

Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin empati kurma düzeyleri ders kitapları dışında kitap okuma sıklığına göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan F testi sonuçları da Tablo 9' da sunulmaktadır.

Tablo 9. Ders Kitapları Dışında Kitap Okuma Sıklığına Göre Toplam Empati Kurma Düzeyleri Arasındaki Fark için F Testi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1752.882	3	584.294	7.421	0.000*
Gruplar içi	36137.308	459	78.731		
Toplam	37890.190	462			

p<.01

Tablo 9'da görüldüğü gibi, gruplar arasında anlamlı fark için F değeri "7.421" bulunmuştur ve F değeri yaklaşık olarak p<.01 düzeyinde anlamlıdır. Öğrencilerin kitap okuma sıklığına göre empati kurma becerileri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu farkın hangi grupların ortalamaları arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla Least Square Difference (LSD) testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Kitap Okuma Sıklığı Açısından Empati Kurma Becerileri Arasındaki Farklılık için LSD Testi Sonuçları

Kitap Okuma Sıklığı		Ortalamalar Arasındaki Fark	P
Kitap okumam	Nadiren	-4.36*	0.028
Kitap okumam	Arada bir	-5.17*	0.005
Kitap okumam	Her fırsatta	-7.69*	0.000
Nadiren	Her fırsatta	-3.32*	0.007
Arada bir	Her fırsatta	-2.52*	0.007

p<.01

Tablo 10'daki bulgular, öğrencilerin kitap okuma sıklığı arttıkça empati kurma düzeyinin de buna paralel olarak arttığını göstermektedir.

Tartışma

Öğrencilerin empati kurma düzeylerine ait aritmetik ortalama 5 üzerinden 3.5'tir. Bu ortalama genel olarak öğrencilerin empati kurma düzeylerinin orta düzeyin biraz üzerinde olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin empati kurma becerisinin çok önemli olduğu göz önüne alındığında, bu düzey yetersiz olarak değerlendirilebilir. Empati becerisinin geliştirilmesi için öğretmen adaylarına empati eğitimi verilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Sosyal Bilgiler lisans programı öğrencilerinin empati puanları daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, Duru'nun (2002) çalışmasının sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Duru çalışmasında, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programlarındaki öğrencilerin yardım etme eğilimlerinin diğer bölümlere göre daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yardım etme eğilimini ise empatik eğilimin bir yordalayıcısı olduğunu belirtmiştir.

Bozkurt (1997) Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Fen Fakültesinin farklı lisans programlarındaki 812 öğrencinin empatik eğilim düzeylerini ölçmek için Empatik Eğilim Ölçeğini (Dökmen, 1988) kullanmıştır. Araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri karşılaştırıldığında kız öğrencilerin lehine fark anlamlı bulunmuştur. Edebiyat Fakültesi'nde kız ve erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri karşılaştırıldığında, kız öğrencilerin lehine fark bulunmuştur. Buna rağmen Fen Fakültesi'nde kız ve erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Bu araştırmada ise kız ve erkek öğrencilerin empati beceri düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

Öğrencilerin ekonomik düzeylerine göre empati kurma becerileri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Ekonomik durumu en iyi olan öğrencilerin empati kurma becerileri en yüksek iken, ekonomik durumu kötü olanların empati kurma becerilerinin en düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu durum, daha az ekonomik sıkıntı çekenlerin çevresindeki insanları daha rahat algılayabildikleri ve onlara zaman ayırdıkları şeklinde yorumlanabilir. Çünkü insanların paylaşım ve yardımlaşmaları, kendi sorunları çözümlendiğinde daha kolay olmaktadır. Brown, Sauther ve Litvay (2007) yaptıkları çalışmada, ekonomik durumu daha iyi olan öğrencilerin empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Öğrencilerin ders kitabı dışında kitap okuma sıklığı arttıkça empati puanlarının arttığı ortaya çıkmıştır. Okumanın zihinsel gelişime ve duygusal zekâyâ olan katkısı bilinmektedir. Keen (2006), daha çok kitap okuyanların sosyal farkında oluş ve empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Belki de, "daha fazla empatik olanlar kitap okumaktadırlar" yorumu da yapılabilir. Solove (2006), daha fazla kitap okuyanların daha fazla empatik olduklarını, sosyal anlayış ve farkında olma ile ilgili testlerde daha başarılı olduklarını bulmuşlardır. Darlene ve Aspy (1984), ortaokul öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, akademik başarı ile empati puanları arasında olumlu yönde ilişki bulmuşlardır. Öz (1998) de, hemşirelik son sınıf öğrencilerinin empati becerileri ile akademik başarıları arasında pozitif yönde ilişki olduğunu bulmuştur.

Aspy (1965), empatik sınıf atmosferi ilkelerinin uygulandığı sınıflarda olumlu kişilik özelliklerini beslediğini, aynı zamanda akademik başarıda olumlu gelişmeler olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla, öğrenciler öğretmenlerinin kendilerini anlamaya çalıştığını, onları sevdiğini fark edince hem öğretmenlerini daha çok sevmekte hem de okul başarılarında bir artış olmaktadır.

Araştırmada incelenen diğer değişkenlere göre öğrencilerin empati puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır. Mezun olmak üzere olan öğrencilerin empatik becerilerinin dört yıl boyunca aldıkları dersler ve öğretmenlik uygulamaları sonucunda istenilen düzeyde geliştirilmiş olması beklenmektedir. Bu sonuç, mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin empatik iletişim becerilerini geliştirme hedefleri oluşturulmasının gereğini ortaya koymasından önemlidir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının empati becerilerinin yüksek olmadığını göstermektedir. Öğretmen adaylarının ilerideki meslek hayatlarında öğrencilerini anlama düzeyini belirleyecek olan empatik eğilim düzey ortalamalarının düşük olması, empati becerilerinin aktif öğretim teknikleri ile geliştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Empati kurmanın faydaları göz önüne alınarak özellikle ilköğretim I. kademe öğretmenlerinin aileler ile işbirliğine girerek öğrencilerin aile bireyleri, sınıf arkadaşları ve tanıdıkları ile empati kurmaya teşvik etmesi gerekli görülmektedir. Murray (1988) tarafından yapılan bir araştırmaya göre empati kurmada kadınlar erkeklere göre daha başarılıdırlar. Bununla birlikte, erkekler de eğitim alma yolu ile kadınlar kadar başarılı olabilirler. Empatinin öğretilbilir bir beceri olduğu göz önüne alınarak öğretmenlere empatik anlayış becerilerini geliştirmeye yönelik hizmetçi eğitim programlarının hazırlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Rol oynama yöntemi, empati becerisinin kazanılmasında etkili olabilir. Bu yöntem ile esnek düşünme, başkalarını anlama yeteneği geliştirilerek öğrenme sürecinde motivasyon artırılabilir. Ayrıca, film ve benzer eğlenceli etkinlikler ile empati eğitiminde etkili olmaya gayret edilmelidir. Benzer bir çalışma, diğer eğitim fakültelerinde de yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

Kaynakça

- Aspy, D.N. (1965). *A study of Three Facultative Conditions and Their Relationships to Their Achievement at Third Grade Students*, Unpublished Doctoral Dissertation. University of Kentucky.
- Barnes, A., Thagard, P. (1997). *Empathy and analogy*. University of Waterloo.
- Best, R. (1998). *The development of affective education in England affective education: A comparative view*. London: Cassel.
- Blatter, A. an Blatter, A. (1997). *The art of play: Helping adults reclaim imagination and spontaneity*. New York: Brunner-Routledge.
- Bozkurt, A. (1997). *Cinsiyetleri, Fakülteleri ve Uyum Düzeyleri Farklı Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Brown, J.A, Sauter, J.A., Littvay, L. (2007). *Attitude and Change: Conditioning in the Business School Environment*. (Elektronik versiyonu).
<http://www.fma.org/SLC/Papers/AttitudeandChange.pdf>. erişim tarihi: 8 Mart 2007
- Cooper, B. (2002). *Teachers as moral models? The role of empathy in teacher/pupil relationships*. Leeds Metropolitan University.
- Danielson, C. (1996). *Enhancing Professional practice: A framework for teaching*. Alexandria, VA: ASDD.
- Darlene, B.T., Aspy, D.N. (1984) A study of the Relationship between Student Empathy an GPA. *Journal of Humanistic Education and Development*, Vol: 22 Number: 4 pp: 149-154.
- Delisio, E.R., Levine, D.A. (2006) *Ways to Teach Empathy Skills*. Education World
- Duru, E. (2002). Öğretmen adaylarının empati-yardım etme eğilimleri ilişkisi ve yardım etme eğiliminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Say:12, s. 21-36.

